

Un oblit lamentable

A la recerca de documentació per un treball que estic acabant sobre la Història del col·legi dels Germans de les EE.CC. de Sant Josep de la nostra població, en revisar la llista dels germans que sofriren martiri a l'estat espanyol, que foren molts, al principi de la guerra civil espanyola, hi trobo dos germans de les EE.CC. oriünds de Cassà de la Selva. Es tracta del germà Onofre, Salvi Tolosa i Alsina, havia nascut a Cassà el dia 31 de gener de 1880. Era fill de Josep Tolosa, de Llambilles i de Rita Alsina, de Cassà de la Selva. En esclatar la guerra es trobava a la Bonanova de Barcelona i vingué a refugiar-se a casa del seu germà a Cassà de la Selva. Aquí, agafà por i el 25 d'agost de 1936 marxà cap a Llagostera per amagar-se a casa de la seva àvia. El comitè de Llagostera el clissà a l'entrada, fou detingut i posteriorment martiritzat a mig camí de la carretera que va de Llagostera cap a Vidreres. Acabada la guerra, pogué ser recollit i enterat a Sant Martí Sesgueioles. L'altre fou el germà Gilbert de Jesús, que havia nascut a Cassà de la Selva el dia 11 d'agost de 1880. El seu pare, Joan Boschdemont, era de Vilafreser i la seva mare, Francesca Mitjavila, de Cassà de la Selva. Fou assassinat a Torredembarra.

La troballa em cridà l'atenció, ja que no recordo que s'hagi comentat ni escrit mai sobre la mort d'aquests dos cassanencs, quan s'ha posat de tants altres. Tampoc no recordava si se'n feia esment a la placa de marbre que, acabada la guerra, fou col·locada a la façana de l'església a l'alçada de la porta del temple. Com sabem, després fou tret ja que citava únicament els morts, fills de Cassà, de la part franquista, col·locant-se al cementiri una d'abstracta dedicada a tots els morts cassanencs d'aquella contesa. Tenia la sensació que en aquella primera placa no hi constaven aquests dos germans de La Salle. I, efectivament, repassant el que he publicat, veig que al Llumiguia en el número 455 de l'any 1989 hi divulgava la llegenda de l'esmentada placa, que portava:

A dalt de tot i en el lloc central una creu.
A continuació deia:

Cassà de la Selva a sus caídos

José Antonio
Combatientes
Antonio Teixidor Colomer
José Berdalet Pibernat
José Bou Vall-Ilovera
Pedro Vidal Mediña

En aquesta imatge de l'any 1978 es pot veure -sota la pintada de la creu gamada- la placa dedicada a "los caídos" que hi havia a la façana de l'església de Cassà

Jaime Vert Ferrer
Proyecto Ros Albertí
Patriotas
Rdo. Alejandro Cristiá
Rdo. Martín Mir
Rdo. Jaime Genóher
Norberto Metge Valls
Narciso Duran Carbó
Presentes en nuestro afán
Casa Sindical Social
C.N.S.

Com podem comprovar, els dos Germans de la Salle, tot i ser cassanencs, no consten entre els «patriotes», com poden ser-ho els sacerdots i els paisans. Llumiguia publicà una llista dels cassanencs morts durant la guerra que, posteriorment, en el llibre Cassà de la Selva d'E. Bagué, J. Carreras i O. Gutiérrez es tornà a inserir. S'adverteix en aquest quadern de la revista de Girona que són Els Morts Al Front, i a més: «Aquí es presenta una llista amb una gran part dels

homes de Cassà que van morir en la lluita o com a conseqüència directa d'ella».

Igualment, El Punt, el dia 2 d'agost de 1996 portava una llista del COST HUMA DE LA GUERRA CIVIL A LES COMARQUES GIRONINES, i no hi consten els dos Germans de La Salle, com tampoc, per no ser combatents, els cassanencs patriotes de la placa de marbre.

La Història és la Història i crec que tot el que, per la raó que sigui, està mal fet o oblidat cal donar-ho a conèixer ja que, tot i així, ella, la Història, sovint es desfigura i deforma. Queda clar, doncs, que Cassà, a més dels cassanencs que trobaren la mort al front de batalla, també altres la trobaren de forma molt tràgica i cal tenir constància del fet. I, justament, uns fets que desgraciadament en els temps que vivim, potser perquè cou, no es vol que siguin recordats.

Josep Bosch i Mercader

Troballes referents al temple parroquial

Fa uns dies l'arxivera municipal, Dolors Grau, em feia a les mans un llibre que tot seguit vaig sospitar que podia ser molt interessant. És un volum gruixut, de planes i de text, que porta per títol: Els Oficis de la Construcció a Girona. 1419 - 1833. Oficis i confraries, mestres de cases, picapedrers, fusters i escultors a Girona. La seva autora és Gemma Domènech i Casadevall.

Encara que de fet no sóc pas historiadore, de sempre m'ha agradat remenar en arxius i averiguar i consultar als papers i documents vells fets històrics, que m'han servit per publicar més de mitja dotzena de llibres: Història de l'església de Sant Martí de Cassà de la Selva, Història d'Aiguaviva i l'església de Sant Joan Baptista, Història de l'església de l'Esperit Sant de Barcelona, etc. Investigar en arxius és una feina de paciència i afició. Ho comparo com anar a caçar bolets: ens el bosc, saps que hi ha bolets; però cal buscar-los. A vegades, no en trobes. Però, si ensopegues la clapada, tens una gran alegria. Cercar en un arxiu és molt semblant. Aquesta vegada ha estat així. El llibre esmentat, com he dit té un bon grapat de planes i lletra molt compacta i quan et poses a llegir-lo, aviat el deixaries. Cal ensumar amb paciència plana per plana i, amb sort, pots trobar el que menys t'esperes ni t'imagines.

Quan, a l'any 1981, esbossava la Història de l'església de Cassà, un dels fets que més buscava se'm va resistir i no hi hagué manera de trobar-lo: l'autor del retaule de la capella del Roser que, els que l'hem conegut, sabem que era barroc, amb la textura i treball d'un gran escultor. S'hi contemplaven amb tota fidelitat els 15 misteris del Sant Rosari, envoltant la imatge central de la Mare de Déu del Roser. Es veia que era molt més antic que el retaule de Pau Costa de l'altar major.

Doncs bé. En el llibre mencionat trobo la solució. L'autor del retaule fou l'imaginaire o escultor Felip Enrich. Pertanyia a una família molt nombrosa, quasi tots escultors i algun picapedrer, que es complementaven. Felip Enrich, emparentat amb l'escultor Miquel Enric i sogre del fuster d'Olot Joan Taner, és autor de la imatge de la Mare de Déu de la Pietat per la Confradia de la Sang de Jesucrist de Sant Vicenç, de Besalú (1599); de dues imatges de la Mare de Déu i una de Sant Domènec per l'església de Campllong (1600); de les figures de Sant Eloi, Sant

A dalt, les cinc claus de volta de la capella del Roser; a la dreta, el relleu de Sant Martí a la façana de l'església

Joan Baptista i Sant Andreu per a la capella dels argenters del monestir de la Mercè de Girona (1600); Autor del retaule del Roser de Cassà de la Selva (1600). També és l'autor del Sant Crist de la Parròquia de Cassà de la Selva. D'aquest Sant Crist ja en tenia notícia i així ho indicava en la Història de l'església de Sant Martí de Cassà de la Selva, a la plana 83, en descriure l'altar del sant Crist. I encara continua la relació de més obres seves, per acabar assenyalant que igualment és el creador del Sant Isidre del retaule de Sant Isidre de Llagostera (1599).

El descobriment el crec important per anar afinant l'edificació de la nostra església parroquial, que ha contingut veritables obres d'art, desgraciadament desaparegudes.

També apareix en el llibre de Gemma Domènech, tot i que ja ho suposava, com menciona en el llibre de la història de l'església de Cassà, que l'artífex del magnífic relleu de Sant Martí que es mostra a la façana de l'església es deia Joan Cisterna. Es el mateix creador del que llueix a la façana de l'església de Sant Martí Sacosta de Girona -seminari- que, segons el contracte, havia de fer, «un quadre de pedra ab les imatges del Gloriós Sant Martí i el pobre i lo cavall i tot lo demés que entra ab la sinfonia de dit Sant».

Tot plegat és una bona notícia i de mica en mica i a poc a poc, un xic d'aquí i un xic d'allà, anem reconstruint la nostra història. I coneixent-la apreciarem molt més el nostre poble, la nostra raça.

Josep Bosch i Mercader